29. 10. 2021

ID: 113767

Nabývání vlastních akcií

„Souhlas“ k nabývání vlastních akcií – ať již společností samotnou, či prostřednictvím třetí osoby nebo na účet osoby společností ovládané (§ 320 z. o. k.) – je v intencích § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. zapotřebí udělit před tím, než k nabývání vlastních akcií dojde. Následky porušení povinnosti předchozího rozhodnutí valné hromady jsou upraveny v § 308 z. o. k. (chybějící rozhodnutí valné hromady, která by se usnesla na nabývání vlastních akcií [§ 301 odst. 1 písm. a) z. o. k.], zásadně – jednal-li převodce akcií v dobré víře – nezpůsobuje neplatnost právního jednání, na základě kterého k nabývání vlastních akcií bez „souhlasu“ valné hromady dochází (§ 308 odst. 1 z. o. k.)). Zvýšená ochrana právního postavení osob, které na společnost převedly její akcie v dobré víře, je vyvážena dodatečnými povinnostmi, které jsou uloženy společnosti. Nabude-li tato vlastní akcie bez „souhlasu“ valné hromady, je povinností společnosti tyto akcie zcizit do 1 roku ode dne jejich nabytí, případně takové akcie zrušit a snížit základní kapitál (§ 308 odst. 2 z. o. k., který je transpozicí čl. 62 směrnice č. 2017/1132). Přitom platí, že nesplní-li společnost tyto své povinnosti, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci (§ 308 odst. 3 z. o. k.). Ustanovení § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. je nezbytné vykládat tak, že rozhodnutí valné hromady, které statutární orgán akciové společnosti (resp. jeho členy) opravňuje k realizaci nabývání vlastních akcií, nelze přijmout (dodatečně) poté, kdy k nabývání vlastních akcií došlo.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 27 Cdo 2731/2019-261 ze dne 30.6.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci navrhovatele Mattoni 1873 a. s., se sídlem v K.V., zastoupeného JUDr. D.D., Ph.D., advokátkou, se sídlem v P., za účasti Kofola ČeskoSlovensko a. s., se sídlem v O., zastoupené Mgr. M.H., advokátem, se sídlem v P., o určení zdánlivosti nebo vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 24 Cm 269/2017, o dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 2. 2019, č. j. 5 Cmo 207/2018-198, tak, že usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 2. 2019, č. j. 5 Cmo 207/2018-198, se ruší a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Navrhovatel (původně s firmou Karlovarské minerální vody, a. s.) se svým návrhem (doručeným soudu prvního stupně 20. 11. 2017) domáhá, aby soud určil, že se na dále specifikované usnesení valné hromady společnosti Kofola ČeskoSlovensko a. s. (dále jen „společnost“), hledí, jako by nebylo přijato, případně aby vyslovil jeho neplatnost.

[2] Podle tvrzení navrhovatele valná hromada společnosti dne 25. 8. 2017 „schválila“, že společnost RADENSKA, družba za polnitev mineralnih voda in brezalkoholnih pijač, d. o. o., se sídlem v Radenci, Boračeva 37, PSČ 9252, Slovinská republika, registrační číslo 5056152000 (dále jen „dceřiná společnost“), může „nabýt až 1.114.750 kusů kmenových akcií na jméno (…) vydaných společností, každá o jmenovité hodnotě 100 Kč (…), a to na základě veřejného návrhu na koupi akcií (…), který byl uveřejněn dne 10. 7. 2017, ve znění jeho změn ze dne 7. 8. 2017, zveřejněných dne 9. 8. 2017, za minimální a maximální cenu 440 Kč za (…) akcii (…) v době od přijetí (…) usnesení do 5 let“ (dále jen „napadené usnesení“).

[3] Jako důvody zdánlivosti, resp. neplatnosti, navrhovatel uvádí, že napadené usnesení:

1) bylo přijato mimo působnost valné hromady, neboť „souhlas“ s nabýváním vlastních akcií nemůže valná hromada udělit dodatečně,

2) je nesrozumitelné, neboť nelze zjistit, za „jakých podrobností“ měla valná hromada v úmyslu schválit napadené usnesení, což souvisí se změnou veřejného návrhu na koupi akcií společnosti ze dne 7. 8. 2017, kterou dceřiná společnost učinila v rozporu s podmínkami veřejného návrhu až po uplynutí lhůty závaznosti,

3) neodůvodněně zvýhodňuje jednoho (většinového) akcionáře na úkor jiných akcionářů, neboť cena stanovená pro odkup byla vyšší, než za jakou byly akcie společnosti v rozhodném období obchodovány, čímž byly z majetku dceřiné společnosti vynaloženy zbytečné finanční prostředky a tyto náklady se přenesly též do majetkové sféry společnosti,

4) je v rozporu s dobrými mravy, což je dáno tím, že došlo ke zneužívání trhu, neboť veřejný návrh na koupi akcií společnosti byl učiněn mimo regulovaný trh a za cenu vyšší, než byla cena posledního nezávislého obchodu (čímž byla uměle snížena cena, za kterou jsou akcie společnosti obchodovány), a

5) nebylo náležitě zdůvodněno v pozvánce na valnou hromadu, neboť v pozvánce nebylo uvedeno, proč „předmětná transakce měla probíhat mimo regulovaný trh (…), jakým způsobem byla předem stanovená fixní cena akcií (…), jaký vliv bude mít tento (…) kontroverzní postup na vývoj kurzu akcií (…)“ a z jakého důvodu (k jakému účelu) mělo ke koupi akcií společnosti dojít.

[4] Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 16. 5. 2018, č. j. 24 Cm 269/2017-79, návrh navrhovatele na vyslovení neplatnosti napadeného usnesení zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II).

[5] Vyšel přitom z toho, že:

1) Společnost vznikla dne 12. 9. 2012.

2) Základní kapitál společnosti činil - od 3. 12. 2015 do 20. 12. 2018 - 2.229.500.000 Kč s tím, že společnost vydala 22.295.000 kusů kmenových akcií na jméno v zaknihované podobě o jmenovité hodnotě 100 Kč (dále jen „akcie“ či „akcie společnosti“).

3) Akcie společnosti byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu.

4) Navrhovatel je akcionářem společnosti vlastnícím 99.933 kusů akcií společnosti.

5) Společnost uveřejnila na svých internetových stránkách zprávu ze dne 8. 6. 2017, z níž vyplýval záměr restrukturalizovat v rámci podnikatelského seskupení „akciové podíly“. V rámci tohoto záměru měla dceřiná společnost předložit veřejný návrh na odkup akcií společnosti (až do výše 5 % základního kapitálu společnosti) za nabídkovou cenu 440 Kč (dále jen „nabývání vlastních akcií“).

6) Navrhovatel společnosti (e-mailem ze dne 30. 6. 2017) sdělil, že považuje zamýšlené nabývání vlastních akcií za rozporné s požadavky českého právního řádu a za „neodůvodněný zásah“ do práv akcionářů. V souvislosti s tím upozornil společnost, že pro nabývání vlastních akcií (prostřednictvím dceřiné společnosti) je zapotřebí souhlasu valné hromady společnosti, a dodal, že „uvedený postup“ považuje za „vysoce kontroverzní“, neboť k odkupům akcií v tak velkém objemu by nemělo docházet „mimo regulovaný trh a za fixní, předem stanovenou cenu, která nereflektuje aktuální kurz.“

7) Společnost reagovala (v e-mailu ze dne 12. 7. 2017) sdělením, že zamýšlený postup „byl předem konzultován s investičními poradci, právními poradci a s dozorem kapitálového trhu," a dodala, že „realizace odkupu by měla přispět k vyšší likviditě titulu a tím ke zvýšení hodnoty pro akcionáře, přičemž forma odkupu odpovídá právnímu řádu."

8) Navrhovatel společnosti (e-mailem ze dne 13. 7. 2017) zopakoval svůj nesouhlas s nabýváním vlastních akcií a vyzval představenstvo, aby tuto otázku nejprve předložilo ke schválení valné hromadě.

9) Společnost reagovala (v e-mailu ze dne 19. 7. 2017) tak, že má v úmyslu projednat nabývání vlastních akcií na valné hromadě „ve druhé polovině srpna", a dodala, že nabídková cena odpovídá hodnotě společnosti a veřejný návrh je v souladu se zájmy zaměstnanců společnosti, neboť část nabytých akcií společnosti bude použita na manažerský program.

10) Dceřiná společnost učinila dne 4. 7. 2017 veřejný návrh na koupi 1.114.750 kusů akcií společnosti a uvedla, že tak činí „za účelem využití volného kapitálu, přičemž předpokládá, že část akcií bude v budoucnu poskytnuta společnosti (…) pro nabídkový manažerský program společnosti" (dále jen „veřejný návrh"). Jako lhůtu závaznosti veřejného návrhu dceřiná společnost určila období od 10. 7. 2017 do 31. 7. 2017 s tím, že „navrhovatel může prodloužit období pro přijetí (jednou nebo několikrát)," a to „nejpozději sedm dnů před uplynutím období pro přijetí oznámení na internetových stránkách agenta."

11) Návrhem na nařízení předběžného opatření ze dne 3. 8. 2017 se navrhovatel domáhal, aby soud uložil dceřiné společnosti povinnost zdržet se jakýchkoli právních jednání vedoucích k uzavření smlouvy o koupi či převodu akcií podle veřejného návrhu (dále jen „návrh na nařízení předběžného opatření").

12) Dne 7. 8. 2017 dceřiná společnost z důvodu „opatrnosti a ochrany právní jistoty minoritních akcionářů" (v reakci na návrh na nařízení předběžného opatření) změnila veřejný návrh, a to – mimo jiné – tak, že lhůtu závaznosti prodloužila do 18. 8. 2017 s tím, že „nabídka (…) je podmíněna souhlasem valné hromady společnosti."

13) Dne 25. 8. 2017 se konala valná hromada společnosti, která měla podle pozvánky jako bod 3 pořadu valné hromady schválit veřejný návrh v původním znění.

14) K tomuto bodu uplatnila kvalifikovaná akcionářka AETOS a. s., identifikační číslo osoby 06167446 (dále jen „kvalifikovaná akcionářka"), protinávrh, podle něhož měla valná hromada schválit veřejný návrh ve znění ze dne 7. 8. 2017. Svůj protinávrh kvalifikovaná akcionářka na valné hromadě zdůvodnila.

15) Ke stejnému bodu programu uplatnil protinávrh i navrhovatel, ve kterém (mimo jiné) navrhoval, aby byl na dobu pěti let vysloven souhlas s tím, že bude dceřiná společnost nabývat akcie za cenu v rozpětí nejméně 350 Kč a nejvíce 500 Kč. Svůj protinávrh navrhovatel na valné hromadě zdůvodnil.

16) Valná hromada nepřijala návrh usnesení, jak byl formulován v pozvánce na valnou hromadu, avšak přijala protinávrh kvalifikované akcionářky; o protinávrhu navrhovatele se již nehlasovalo.

17) Navrhovatel následně protestoval proti přijetí napadeného usnesení „pro jeho rozpor se zákonem, který shledává v tom, že jsou fakticky následně schvalovány podmínky již realizovaného veřejného návrhu," k čemuž dodal, že „schvalovaný způsob nákupu vlastních akcií negativně ovlivňuje trh s akciemi a ve svém důsledku poškozuje minoritní akcionáře společnosti."

18) Poslední den před uveřejněním veřejného návrhu se akcie společnosti obchodovaly na

regulovaném trhu za 408 Kč za akcii. Po uveřejnění veřejného návrhu byly akcie společnosti obchodovány za 425 Kč a po uveřejnění změny veřejného návrhu byly akcie společnosti obchodovány za 408 Kč. Od 13. 11. 2017 do ledna 2018 se kurz akcií společnosti pohyboval vždy mezi 410 Kč a 420 Kč za akcii.

[6] Soud prvního stupně nejprve uvedl, že se nezabýval navrhovatelem tvrzeným rozporem napadeného usnesení s dobrými mravy ani námitkou, že napadené usnesení nebylo náležitě zdůvodněno. Tyto důvody neplatnosti napadeného usnesení totiž nebyly vymezeny „v odůvodnění protestu“, který navrhovatel vznesl na valné hromadě. Vyjádření navrhovatele, které na valné hromadě učinil, bylo podle soudu pouze odůvodněním jeho protinávrhu, o kterém se ani nehlasovalo. Soud nadto dodal, že tvrzené důvody by k vyslovení neplatnosti napadeného usnesení „pravděpodobně nevedly“, neboť o manipulaci s trhem nejde při každém nedodržení „nařízení o zneužívání trhu a souvisejících předpisů“ a že po společnosti nelze požadovat, aby pozvánka obsahovala natolik podrobné informace, jak uvádí navrhovatel.

[7] K tvrzení navrhovatele, že napadené usnesení bylo přijato mimo působnost valné hromady, neboť „souhlas“ s nabýváním vlastních akcií byl udělen teprve dodatečně, soud uvedl, že působnost valné hromady je v tomto případě „explicitně stanovena zákonem“. Přitom je „v zásadě možné“, aby společnost nejdříve uveřejnila veřejnou nabídku na odkup akcií a následně nechala podrobnosti nabývání vlastních akcií schválit. Obecně lze totiž následný souhlas valné hromady udělit „v případech, kdy není výslovně požadován předchozí souhlas.“ Soud navíc uvedl, že v projednávané věci nabyla dceřiná společnost akcie až 3. 10. 2017, neboť teprve v tento den byly zaknihované akcie zapsány na její účet.

[8] Ve vztahu k namítané nesrozumitelnosti napadeného usnesení soud konstatoval, že veřejný návrh na koupi účastnických cenných papírů je jen zvláštním druhem veřejné nabídky a jako takový je „ovládán zásadou autonomie vůle“. Veřejný návrh smlouvy je možné změnit jednak, je-li to v jeho podmínkách výslovně uvedeno, a jednak, bude-li to pro zájemce výhodnější. V projednávané věci byla možnost změny jak vymíněná, tak pro akcionáře výhodnější. Navíc šlo ze strany společnosti pouze o reakci na podaný návrh na nařízení předběžného opatření, a tak změna podmínek veřejného návrhu na koupi vlastních akcií jen „odstraňovala vzniklé pochybnosti celé transakce.“ Napadené usnesení jasně vymezuje podstatné náležitosti a podrobnosti nabývání akcií společnosti a nejasnosti nezpůsobuje ani odkaz na veřejný návrh ve znění ze dne 7. 8. 2017; vadou nesrozumitelnosti tak napadené usnesení netrpí.

[9] K neodůvodněnému zvýhodňování jednoho (většinového) akcionáře na úkor jiných akcionářů soud uvedl, že v řízení nebyly předloženy důkazy, které by prokazovaly, že veřejná nabídka poškodila menšinové akcionáře nebo společnost. Stanovená cena 440 Kč za akcii totiž nebyla „diametrálně“ odlišná oproti ceně, za kterou byly akcie obchodovány na regulovaném trhu. Navrhovateli se nepodařilo prokázat ani to, že veřejný návrh měl negativní vliv na vývoj kurzu akcií společnosti.

[10] K odvolání navrhovatelky Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 19. 2. 2019, č. j. 5 Cmo 207/2018-198, potvrdil usnesení soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

[11] Odvolací soud souhlasil se závěry soudu prvního stupně ve vztahu k tvrzeným důvodům zdánlivosti napadeného usnesení pro nedostatek působnosti valné hromady. Odkázal na ně a dodal, že působnost valné hromady vyplývá přímo ze zákona. Souhlas valné hromady s nabýváním vlastních akcií musí být dán před jejich nabytím, k čemuž v projednávané věci došlo, neboť valná hromada může platně schválit podmínky nabytí akcií podle dříve uveřejněného veřejného návrhu.

[12] I ve vztahu k namítané nesrozumitelnosti napadeného usnesení odvolací soud odkázal na závěry

soudu prvního stupně a plně jim přitakal.

[13] K neodůvodněnému zvýhodňování jednoho (většinového) akcionáře na úkor jiných akcionářů odvolací soud uvedl, že napadené usnesení z tohoto důvodu nelze považovat za zdánlivé. Může se však jednat o důvod neplatnosti. Ten by ovšem musel „být pokryt“ protestem, k čemuž v projednávané věci nedošlo. Odvolací soud navíc konstatoval, že i kdyby se tvrzeným zvýhodňováním jednoho (většinového) akcionáře mohl zabývat, nebylo by možné považovat veřejnou nabídku na odkup akcií za zneužívající jednání.

[14] I ohledně namítaných důvodů neplatnosti napadeného usnesení (pro rozpor s dobrými mravy, resp. z důvodu, že napadené usnesení nebylo náležitě zdůvodněno v pozvánce) se odvolací soud ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, na které odkázal. Podle odvolacího soudu navrhovatel protestoval z důvodu, že měl napadené usnesení za rozporné se zákonem, neboť jím byly dodatečně schvalovány podmínky již realizovaného veřejného návrhu, a dále z důvodu, že veřejný návrh je pro společnost nevýhodný, neboť negativně ovlivňuje cenu, za kterou jsou akcie společnosti obchodovány na regulovaném trhu. Z jiných důvodů podle soudu nelze platnost napadeného usnesení přezkoumávat. Odvolací soud přitakal soudu prvního stupně i ohledně toho, že jako k protestu nepřihlédl k tvrzením, kterými navrhovatel v průběhu valné hromady odůvodňoval svůj protinávrh, a dodal, že ačkoli byl odkup akcií realizován za 440 Kč za akcii, není zřejmé, jak by se mohl krátkodobý výkyv kurzu akcií „negativně projevit na hodnotě akcií.“

[15] Závěrem odvolací soud dodal, že i kdyby byl shledán důvod neplatnosti napadeného usnesení, neplatnost by nevyslovil, neboť by tím došlo k zásahu do práv třetích osob nabytých v dobré víře.

II. Dovolání a vyjádření k němu

[16] Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice zda:

1) je v působnosti valné hromady dodatečně „udělit souhlas“ s nabýváním vlastních akcií společnosti poté, kdy byl uveřejněn veřejný návrh na koupi akcií,

2) musí být námitky vznášené v průběhu projednávání sporného bodu na valné hromadě výslovně označeny jako protest, aby se mohly stát předmětem přezkumu neplatnosti napadeného usnesení,

3) usnesení, kterým valná hromada uděluje souhlas s nabýváním vlastních akcií, může být „za určitých podmínek“ posouzeno jako rozporné se zákazem zvýhodňování akcionářů na úkor společnosti,

4) společnosti může vzniknout újma, nabývá-li její akcie dceřiná společnost za vyšší cenu, než za kterou jsou akcie obchodovány na regulovaném trhu, aniž by byl takový nákup „odůvodněn potřebou na straně nabyvatele, společnosti či dané skupiny společností“.

[17] Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení.

[18] K první z dovolacích otázek dovolatel uvádí, že na nabývání vlastních akcií dceřinou společností se měla valná hromada společnosti usnést před uveřejněním veřejného návrhu. To vyplývá z výslovné dikce zákona o obchodních korporacích, podle které je nabývání vlastních akcií možné, jen pokud se na tom valná hromada „usnesla“, ale i ze smyslu a účelu úpravy nabývání vlastních akcií. Jestliže by totiž mělo být umožněno udělovat souhlas s nabýváním vlastích akcií teprve dodatečně, byli by akcionáři „fakticky nuceni“ s nabýváním vlastních akcií souhlasit. Jinak by totiž společnost vystavovali následkům vyplývajících z neoprávněného nabývání vlastních akcií.

[19] Dovolatel dodává, že s námitkou nedostatku působnosti souvisí i námitka zdánlivosti pro nesrozumitelnost napadeného usnesení. Jejím prostřednictvím poukazuje na to, že změna veřejného návrhu byla učiněna devět dnů po uplynutí období pro přijetí veřejného návrhu. Ke změně přitom mohlo podle podmínek veřejného návrhu dojít nejpozději sedm dnů před uplynutím lhůty závaznosti veřejného návrhu. Byl-li veřejný návrh změněn později, je taková změna podle dovolatele neúčinná, a proto „není zřejmé, co měla valná hromada v úmyslu,“ pokud přijala protinávrh kvalifikované akcionářky a schválila nabývání vlastních akcií za podmínek stanovených ve veřejném návrhu ve znění ze dne 7. 8. 2017.

[20] U druhé z dovolacích otázek dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle kterého nelze přezkoumat tvrzené vady napadeného usnesení spočívající ve zvýhodňování jednoho (většinového) akcionáře na úkor jiných akcionářů, rozporu napadeného usnesení s dobrými mravy a absenci náležitého zdůvodnění v pozvánce na valnou hromadu. Dovolatel s odkazem na zápis z valné hromady uvádí, že zjevně „vznesl (…) proti přijatému usnesení čtyři námitky: (1) faktické dodatečné schválení veřejného návrhu; (2) nevýhodnost pro společnost Kofola; (3) negativní ovlivnění trhu s akciemi a (4) poškození minoritního akcionáře.“ Názor odvolacího soudu, podle kterého představují body „(2) až (4)“ jedinou námitku, neodpovídá zjevné vůli dovolatele, a tak jde o výklad, který je v rozporu se standardními interpretačními postupy. Dovolatel podotýká, že právě „nereflektování“ jeho námitek jej vedlo k uplatnění protinávrhu a ve chvíli, kdy valná hromada přijala napadené usnesení, již vznesl jen „obecně formulovaný protest, neboť veškeré námitky vůči výše popsanému postupu byly již v tu chvíli (…) uplatněny.“

[21] Dovolatel podotýká, že podle jeho přesvědčení po akcionáři nelze požadovat, aby již v rámci protestu na valné hromadě uplatnil veškerou myslitelnou právní argumentaci a přesnou kvalifikaci důvodů z hlediska případné zdánlivosti či neplatnosti usnesení valné hromady. Přístup soudů nižších stupňů, podle kterých nelze přihlížet k namítaným vadám usnesení valné hromady, konkretizuje-li akcionář svůj protest vyjádřený na valné hromadě v návrhu na vyslovení neplatnosti, je podle dovolatele formalistický a nesprávný.

[22] Prostřednictvím třetí z dovolacích otázek dovolatel vyjadřuje nesouhlas se závěrem odvolacího soudu, podle něhož usnesení valné hromady nelze považovat za zdánlivé z důvodu, že mělo dojít k nedůvodnému zvýhodnění jednoho (většinového) akcionáře s tím, že se ovšem může jednat o důvod neplatnosti. Dovolatel tvrdí, že k nedůvodnému zvýhodnění akcionáře na úkor společnosti nebo jiného akcionáře se nepřihlíží, což se při hlasování může projevit také v závěru o tom, zda valná hromada přijala (anebo nepřijala) určité usnesení – ať již je následkem této vady jeho neplatnost, či zdánlivost.

[23] Ke čtvrté z dovolacích otázek dovolatel uvádí, že dceřiná společnost neměla žádný zájem na nabývání akcií společnosti a že pro ni byl veřejný návrh nevýhodný, neboť akcie společnosti mohla nabýt na regulovaném trhu za nižší cenu. Celá transakce měla za následek snížení hodnoty účasti na dceřiné společnosti, a tedy i snížení hodnoty samotné společnosti. Hlasování majoritního akcionáře tak bylo zjevně proti zájmům společnosti, a tedy i v rozporu s dobrými mravy.

[24] Společnost ve vyjádření k dovolání předesílá, že uplatněný návrh považuje za šikanózní.

Upozorňuje, že navrhovatel je v konkurenčním postavení, a zdůrazňuje, že stejný přístup volí i vůči svým jiným konkurentům. Společnost dále uvádí, že dovolání není přípustné, neboť závěry přijaté odvolacím soudem jsou buď v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, anebo je řešení dovolatelem předestřených otázek „zjevně bezdůvodné“.

[25] Nadto jsou podle společnosti v dovolání uplatněné námitky nedůvodné. K tomu společnost (mimo jiné) zdůrazňuje, že i kdyby se k nabývání vlastních akcií vyžadoval předchozí souhlas valné hromady, byl by pro posouzení tohoto požadavku rozhodující okamžik, kdy k nabytí akcií skutečně došlo. V poměrech projednávané věci však byly akcie společnosti připsány na účet dceřiné společnosti až 3. 10. 2017.

III. Přípustnost dovolání

[26] Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

[27] Podle § 237 o. s. ř. je (není-li stanoveno jinak) dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

[28] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, zda se valná hromada může usnést na nabývání vlastních akcií společnosti (dodatečně) teprve poté, kdy k nabývání vlastních akcií došlo, resp. poté, kdy byl uveřejněn veřejný návrh na koupi (vlastních) akcií.

IV. Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

[29] Podle § 48 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „z. o. k.“), právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.

[30] Podle § 301 odst. 1 z. o. k. společnost může sama nebo prostřednictvím jiné osoby jednající vlastním jménem na účet společnosti nabývat vlastní akcie, jen byl-li zcela splacen jejich emisní kurs, a jen pokud

a) se na nabytí vlastních akcií usnesla valná hromada,

b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále vlastní, a akcií, které na účet společnosti nabyla jiná osoba jednající vlastním jménem, nezpůsobí snížení vlastního kapitálu

pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře, a

c) společnost má zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie, je-li vytvoření tohoto fondu podle § 316 vyžadováno.

[31] Podle § 308 z. o. k. právní jednání, kterým společnost v rozporu s tímto zákonem nabyla vlastní akcie, je platné, ledaže převodce nejednal v dobré víře (první odstavec). Akcie nabyté v rozporu s tímto zákonem společnost zcizí do 1 roku ode dne jejich nabytí, jinak akcie zruší, a sníží o jejich jmenovitou hodnotu základní kapitál (druhý odstavec). Společnost, která povinnost podle odstavce 2 nesplní, může soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci (třetí odstavec).

[32] Podle § 320 z. o. k. se tento oddíl obdobně použije také na případy, kdy akcie společnosti nabývá třetí osoba svým jménem na účet společnosti nebo na účet osoby společností ovládané.

b) Právní posouzení věci

[33] Úvodem je třeba poznamenat, že požadavek, aby se valná hromada usnesla na nabývání vlastních akcií společnosti [§ 301 odst. 1 písm. a) z. o. k.] odráží předpisy práva Evropské unie. Jedná se o transpozici článku 60 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. 6. 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (dále jen „směrnice č. 2017/1132“); dříve článku 21 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/30/EU ze dne 25. 10. 2012, resp. článku 19 odst. 1 písm. a) druhé směrnice Rady ze dne 13. 12. 1976.

[34] V kontextu evropské předlohy je přitom zapotřebí vnímat rozhodnutí valné hromady, kterým se usnáší na nabytí vlastních akcií [§ 301 odst. 1 písm. a) z. o. k.], jako rozhodnutí, které statutární orgán akciové společnosti (resp. jeho členy) opravňuje (v přeneseném slova smyslu „zmocňuje“) nabývání vlastních akcií realizovat. To se podává nejen z českého znění článku 60 odst. 1 písm. a) směrnice č. 2017/1132 („nabytí je schváleno valnou hromadou“), ale i z jiných jazykových verzí téhož ustanovení („authorisation is given by the general meeting“, „die Genehmigung für den Erwerb wird von der Hauptversammlung erteilt“, atd.). Shodnému závěru ostatně odpovídá i dikce § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. („jen pokud se na nabytí vlastních akcií usnesla valná hromada“) a § 301 odst. 2 z. o. k. [„usnesení valné hromady podle odstavce 1 písm. a) upraví podrobnosti předpokládaného nabytí akcií…“]. S jazykovým výkladem v tomto případě koresponduje také smysl a účel citovaných ustanovení, který spočívá v ochraně majetku společnosti, resp. jejího základního kapitálu (a tedy – přeneseně – též v ochraně majetkové účasti akcionářů), a tím i v ochraně věřitelů společnosti (srov. bod 40 recitálu směrnice č. 2017/1132).

[35] Nejvyšší soud proto nemá pochyb o tom, že „souhlas“ k nabývání vlastních akcií – ať již společností samotnou, či prostřednictvím třetí osoby nebo na účet osoby společností ovládané (§ 320 z. o. k.) – je v intencích § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. zapotřebí udělit před tím, než k nabývání vlastních akcií dojde.

[36] Následky porušení povinnosti předchozího rozhodnutí valné hromady jsou upraveny v § 308 z. o. k. Chybějící rozhodnutí valné hromady, která by se usnesla na nabývání vlastních akcií [§ 301 odst. 1 písm. a) z. o. k.], zásadně – jednal-li převodce akcií v dobré víře – nezpůsobuje neplatnost právního jednání, na základě kterého k nabývání vlastních akcií bez „souhlasu“ valné hromady dochází (§ 308 odst. 1 z. o. k.).

[37] Zvýšená ochrana právního postavení osob, které na společnost převedly její akcie v dobré víře, je ovšem vyvážena dodatečnými povinnostmi, které jsou uloženy společnosti. Nabude-li totiž vlastní akcie bez „souhlasu“ valné hromady, je povinností společnosti tyto akcie zcizit do 1 roku ode dne

jejich nabytí, případně takové akcie zrušit a snížit základní kapitál (§ 308 odst. 2 z. o. k., který je transpozicí čl. 62 směrnice č. 2017/1132). Přitom platí, že nesplní-li společnost tyto své povinnosti, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci (§ 308 odst. 3 z. o. k.).

[38] Právě s odkazem na tyto následky porušení povinností stanovených pro nabývání vlastních akcií (dopadající nikoli na převodce akcií, ale na společnost) je podle přesvědčení Nejvyššího soudu nezbytné odmítnout možnost dodatečného „schválení" dříve realizovaného nabývání vlastních akcií. Při opačném výkladu by byli akcionáři vystaveni nepřiměřenému tlaku ze strany statutárního orgánu společnosti [v poměrech německé právní úpravy obdobně například Merkt, H. § 71 In Hirte, H., Mülbert, P., Roth, M. (Hrsg.) Aktiengesetz: Großkommentar. Band 3. Teilband 2. Berlin: De Gruyter, 2018, Rn. 261; Oechsler, J. § 71 In Goette, W., Habersack, M., Kalss, S. (Hrsg.) Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 1. 5. Aufl. München: C. H. Beck, 2019, Rn. 207]. Statutární orgán již totiž nabývání vlastních akcií realizoval a nyní by akcionáře fakticky stavěl „před hotovou věc" s tím, že pokud valná hromada dodatečný „souhlas" s již realizovaným nabytím vlastních akcií neudělí, nastoupí pro společnost nepříznivé následky [relativně krátká (roční) lhůta ke zcizení protiprávně nabytých akcií, eventuálně povinnost tyto akcie zrušit, či v krajním případě až rozhodnutí soudu o zrušení společnosti].

[39] Podle Nejvyššího soudu je proto nezbytné vykládat § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. tak, že rozhodnutí valné hromady, které statutární orgán akciové společnosti (resp. jeho členy) opravňuje k realizaci nabývání vlastních akcií, nelze přijmout (dodatečně) poté, kdy k nabývání vlastních akcií došlo.

[40] Má-li být udržen popsaný smysl zákazu dodatečného „schvalování" dříve realizovaného nabývání vlastních akcií, je třeba trvat na tom, že usnesení valné hromady přijaté v rozporu s právě uvedeným výkladem § 301 odst. 1 písm. a) z. o. k. je usnesením v záležitosti, o které valná hromada nemá působnost rozhodnout – tedy unesením, na které se hledí, jako by nebylo přijato (§ 45 odst. 1 z. o. k. ve spojení s § 245 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku). Pokud by dodatečné přijetí usnesení bylo toliko důvodem pro vyslovení jeho neplatnosti, byli by akcionáři tak jako tak postaveni „před hotovou věc" s tím, že by se výše popsaný nepřiměřený tlak pouze přesunul do roviny rozhodování, zda (protiprávně přijaté) usnesení napadnout či nikoliv.

[41] Ze stejného důvodu nelze nabývání vlastních akcií ztotožňovat jen s okamžikem, v němž došlo anebo má dojít k převodu či přechodu vlastnického práva k akciím společnosti. Realizaci nabývání vlastních akcií je třeba chápat šířeji. Obecně je zapotřebí vycházet z toho, že k nabývání vlastních akcií ve smyslu § 301 z. o. k. dochází již v časovém okamžiku, ve kterém je započata právně závazná fáze procesu, který má k nabývání vlastních akcií vést. Tímto časovým okamžikem je tedy i chvíle, v níž je učiněn veřejný návrh na koupi vlastních akcií. Při opačném výkladu by byli akcionáři opět nuceni volit mezi tím, zda vadu (doposud protiprávního) procesu nabývání vlastních akcií zhojí udělením dodatečného „souhlasu", či zda společnost vystaví sankcím – ať již zákonným (pro případ, že k nabývání vlastních akcií bez „souhlasu" valné hromady dojde), anebo smluvním (pro případ, že společnost vlastní akcie nakonec nenabude).

[42] Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že souhlasil-li odvolací soud se závěry soudu prvního stupně, podle kterých je možné, aby se valná hromada (dodatečně) usnesla i na nabývání vlastních akcií, které již bylo realizováno (s tím, že v projednávané věci nabyla dceřiná společnost akcie společnosti teprve 3. 10. 2017), není jeho právní posouzení věci správné. Je tomu tak jednak proto, že rozhodnutí valné hromady, které statutární orgán akciové společnosti (resp. jeho členy) opravňuje k realizaci nabývání vlastních akcií, nelze udělit (dodatečně) poté, kdy k nabývání vlastních akcií došlo, a jednak proto, že realizací nabývání vlastních akcií je zapotřebí rozumět i okamžik, v němž je učiněn veřejný návrh na koupi vlastních akcií.

c) Shrnutí

[43] Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl dovolatelem uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se zabýval zbylými námitkami dovolatele – zrušil usnesení odvolacího soudu (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)